

Měnová politika nemá být jako Titanic

Tvrdí to člen bankovní rady České národní banky Vojtěch Benda. Podle jeho slov je současná ekonomická a geopolitická situace natolik proměnlivá, že ČNB musí být neustále ve střehu a pružně reagovat na každou změnu událostí. „Právě proto si myslím, že je dobře, že se scházíme téměř každý měsíc,“ komentuje fakt, že sedmičlenná bankovní rada ČNB jedná o měnověpolitických otázkách osmkrát do roka.

V rozhovoru s Vojtěchem Bendou jsme se podrobněji věnovali nejen samotné politice České národní banky, ale také událostem, které rozhodnutí bankovní rady ovlivňují, a tomu, jaký je jeho pohled na nové finanční technologie, o kterých se v poslední době stále více diskutuje.

Už dva roky jste členem bankovní rady. Jak toto období hodnotíte a v jakých oblastech spatřujete největší rozdíl ve srovnání s dobou, kdy jste působil jako poradce současného guvernéra Jiřího Rusnoka?

Byl jsem při exitu z kurzového závazku, který se oproti původnímu očekávání protáhl, což byla hned téměř na začátku mého působení v bankovní radě výzva. Naštěstí se vše vyvíjí v souladu s naším očekáváním, tudíž i nadále pokračujeme v normalizaci měnové politiky. Z tohoto pohledu jsem spokojený, jelikož nedošlo k výraznějšímu pohybu koruny, před kterým jiní varovali. Co se týče rozdílů mezi pozicí poradce a člena bankovní rady, tak jako poradce máte možnost mít užší záběr a jít více do hloubky.

Naproti tomu v bankovní radě se sbíhají všechny činnosti centrální banky, kterých je docela dost, a vy musíte vidět jejich souvislosti v širším kontextu. Zásadní rozdíl je pak v tom, že poradce na rozdíl od člena bankovní rady nenese za svá rozhodnutí osobní zodpovědnost.

Zmínili jste, že toho ČNB pokrývá hodně. Bohužel kvůli tomu množství některé věci nemůže dohlížet tak, jak by bylo potřeba. Co centrální banku motivuje k rozšíření agendy?

Růst agendy ČNB nevyplývá z libovůle ČNB, ale je dán vývojem legislativy, která je z velké části překlápěna z evropských norem do českého práva. Právě z toho následně vyplývají dodatečné povinnosti centrální banky. My se jen snažíme tyto úkoly, které dostáváme od politické reprezentace, plnit správně a poctivě.

V kontextu této problematiky, funguje dobře diskusní platforma mezi ministerstvem, ČNB a asociacemi?

Jednání probíhají neustále. My jsme zároveň také připomínkovým místem, tudíž se k zákonům vyjadřujeme, dáváme k nim oficiální stanoviska. Samozřejmě diskutujeme také s bankovní asociací a snažíme se na to podívat z pohledu regulovaných subjektů, přičemž jejich připomínky bereme na vědomí. Nicméně se nemůžeme stát propagátorem názoru industrie ve vztahu k legislativě. To není náš úkol.

Ptám se také v kontextu toho, že dnes mají společnosti, které obchodují s kryptoměnami, problém otevřít si účet u bank, jež se toho bojí. Jak vnímáte vy tento problém? Zejména pak když i stát ve finále od těchto firem chce vybírat daně a potřebuje proto, aby měly účty.

Ten důvod je zcela jasný. Banky musejí respektovat zákonnou povinnost vyplývající ze zákona o praní špinavých peněz. V jeho rámci tudíž musejí být schopné dohledat, zda ta která transakce nepochází z trestné činnosti nebo z jiných nekalých aktivit. A pokud společnost není schopna toto zaručit a naplnit zákonnou povinnost, tedy splňovat veškeré regulační požadavky, tak banka takové společnosti nemůže účet otevřít. Dostala by se totiž sama do

rizika, že bude obviněna z porušování zákona. Zároveň si nemyslím, že stát by tyto firmy „nutil“ otevírat si účty v českých bankách. To je jejich samostatné rozhodnutí. A pokud nesplní zákonnou povinnost, tak narazí na regulaci. To je zcela v pořádku. My musíme dbát na to, abychom ctili zákony a bránili peníze těch, kteří zákony dodržují.

Ve své první odpovědi jste zmínil, že kurz je stabilní, nicméně v poslední době se zdá, že kurz oslabuje více, než by se čekalo. Jak to vnímáte?

Co se vývoje kurzu týče, tak v první řadě je třeba říct, že ČNB nemá křišťálovou kouli, aby přesně předpověděla, jakým směrem se kurz vydá. Na podzim nás ve srovnání s prognózou mírně překvapoval směrem k silnějším úrovním a od května zase k těm slabším. Ale záleží to hlavně na sentimentu trhu a na tom, jakým způsobem vyhodnocuje kroky centrální banky. Na podzim se trh probudil a uvědomil si, co centrální banka hlásala už delší dobu, a sice že přichází doba normalizace a růstu úrokových sazeb, přičemž tento signál nejspíš v tu dobu přehodnotil příliš silně. A dnes jsme zase pod tlakem globálních faktorů, vývoje sentimentu

”

Růst agendy ČNB nevyplývá z libovůle ČNB, ale je dán vývojem legislativy, která je z velké části překlápěna z evropských norem.

na rozvíjejících se trzích, které neberou v potaz hodnocení české ekonomiky. Zde je vhodné připomenout, že ačkoli si děláme vlastní prognózu kurzu, na samotný kurz necílíme. To znamená, že bereme v úvahu, jak se kurz vyvíjí, a tomu přizpůsobujeme i další kroky měnové politiky. Pokud je ve srovnání s prognózou silnější, znamená to, že máme menší prostor pro růst úrokových sazeb, jelikož zpřísnění měnových podmínek přichází prostřednictvím posilující koruny. Pokud je situace s kurzem opačná, tedy pokud kurz oslabuje nebo posiluje výrazně mírněji, než jsme očekávali, tak to naopak prostor pro růst sazeb otvírá.

Kolikrát vůbec můžete ještě navýšit sazby, když vezmu v potaz, že třeba ECB je má stále nulové? Jaký ten diferenciál mezi jednotlivými sazbami může být?

V dnešní době se zdá, jako by neplatila zásadní učebnicová pravidla nepokryté úrokové parity a úrokového diferenciálu. Je to dáno hlavně vývojem na světových trzích. Česká koruna je brána stále jako jedna z měn regionu rozvíjejících se zemí, kam ale patří všechny země od Jižní Ameriky až po Dálný východ. V tomto regionu dnes hraje například velkou roli vývoj v Turecku, respektive turecké liry, která značně oslabila vůči dolaru. I kvůli tomu se změnil sentiment trhu, což nám dává prostor pro pokračování růstu úrokových sazeb. ČNB však není v režimu „forward guidance“ jako jiné centrální banky, které se např. zaváží, že se sazbami půl roku nehnu. Naše současná prognóza předpokládá, že do konce roku bude možné zvýšit sazby ještě dvakrát. To však není závazek bankovní rady – všechny relevantní okolnosti se hodnotí na každém zasedání vždy znovu a zvlášť. Ale z pohledu dlouhodobějšího horizontu dvou až tří let bych si měl představit, že by se sazby měly postupně posouvat ke své neutrální úrovni.

To je pro představu kolik procent?

Bavíme se o dvou a půl až třech procentech, jelikož naše reálné sazby, tedy sazby po odečtení cenového vlivu, jsou pořád záporné. Ale zda se tam dostaneme a jak rychle, bude záviset na vývoji světové ekonomiky, politiky zahraničních centrálních bank, vývoji eurozóny a také našeho devizového kurzu, který se momentálně vyvíjí proinflačním směrem. Nicméně situace se může velmi rychle změnit a během několika měsíců se může otočit o 180 stupňů, na což musíme být připraveni reagovat okamžitě. Měnová politika by měla být flexibilní, fungovat podle aktuálních dat, a ne jako Titanic s velmi dlouhým poloměrem otáčení. Proto si myslím, že je správné, že právě tyto otázky řešíme osmkrát do roka.

Je ještě další důvod pro oslabování koruny mimo náladu trhu?

Z hlediska české ekonomiky pro to fundamentální důvod není. Česká ekonomika svižně roste a a fungování institucí je na rozdíl od jiných rozvíjejících se zemí poměrně velmi dob-

ré. Z tohoto důvodu očekávám, že se vrátíme k průběžnému mírnému posilování kurzu. Kdy se tak stane, bude ale do značné míry záviset na sentimentu globálního trhu.

Bude mít růst úrokových sazeb vliv také na financování mimo bankovní sektor, například fintechové platformy typu crowdfunding? A nebude kvůli tomu vyšší tlak na ČNB, aby právě na tyto subjekty více dohlížela?

Centrální banka už na nebankovní poskytovatele úvěrů dohlíží. Je to povinnost, kterou jsme dostali opět ze zákona. Některé crowdfundingové nebo P2P platformy fungují i jako poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu. Co se obecně fintechů týče, nedovedu si představit, že by se v naší ekonomice stal tento způsob poskytování úvěrů dominantním, a myslím si, že to ještě dlouho bude okrajová záležitost. To vidíme i na malém počtu žádostí o licenci od těchto společností. Osobně si myslím, že to je dnes spíše záležitostí asijských zemí, jejichž regulace ještě není tak ucelená a komplexní jako v Evropě, protože ji v tomto teprve dohánějí.

V kontextu s novými doporučeními, nebudou se lidé obracet právě na „nebanky“ a fintechy, jelikož ty se jimi neřídí tolik jako banky, a ve finále bude jejich dluhová služba ještě vyšší, než kdyby dostali úvěr přímo od banky?

To se může stát. Mimo jiné i právě proto chceme dostat povinnost dodržovat limity hypotečních ukazatelů do zákona, abychom ji

mohli nařídit i těmto nebankovním společnostem a tím srovnat podmínky na trhu.

ČNB má dnes velký prostor pro měnovou politiku i díky tomu, že nejsme v Evropské měnové unii. Ale co nastane, až tam budeme? Jaké budete mít možnosti?

Co se stane, teď nedokážu říct. Ale obecně vzato může být měnová politika řízená pro tak různorodý konglomerát, jakým je eurozóna, pro některé státy procyklická, zatímco pro jiné může působit proticyklicky. Například slovenská ekonomika podle mě dnes nepotřebuje záporné sazby centrální banky. A pokud bychom dnes byli součástí eurozóny, tak bychom museli absorbovat výrazně uvolněnou politiku Evropské centrální banky. To by v současné době vedlo k přehřívání ekonomiky a růstu inflačních tlaků. ČNB navíc reagovala na vývoj světové finanční krize uvolněnou měnovou politikou rychleji a svižněji než ECB, díky čemuž přišlo oživení naší ekonomiky dříve. A to není jen náš názor, ale také různí odborníci z eurozóny tvrdí, že pro nás jakožto otevřenou ekonomiku, která je v procesu konvergence, je výhodou udržet si vlastní měnovou politiku. Další věcí je, že s žádostí Bulharska o vstup do ERM II se změnila pravidla. Z materiálů, které byly v souvislosti s tím Evropskou komisí vytvořeny, vyplývá, že došlo k posunu hodnocení toho, co se od kandidátské země očekává. Komise totiž nad rámec toho, co vyžaduje evropská právní úprava, chce po Bulharsku, aby před vstupem do ERM II přistoupilo k ostatním evropským institucím, tzn. k bankovní unii a Evropskému stabilizač-

nímu mechanismu. Přitom země samotným vstupem do ERM II ještě nezískává garanci, že do eurozóny skutečně vstoupí. To znamená, že pravidla, podle kterých budou kandidátské země přijímat euro, začíná nově určovat několik zemí EU. To je silný signál, který by měla vyhodnotit i naše politická reprezentace a vznést tuto otázku na oficiálních jednáních. Mají v tom naši plnou podporu.

Jak dlouho je možné oddalovat vstup do eurozóny?

Je to politické rozhodnutí a žádný pevný závazek, kdy bychom měli k systému ERM II přistoupit, neexistuje.

Když jste zmínil ta opatření proti krizi – je poměrně jasné, že recese přijde. Ale je při současných mechanismech možné, aby měla rozměry jako ta v roce 2008?

Nová pravidla jsou nastavena na základě předchozí zkušenosti. Je to jako s povodněmi. Vytekla Morava, podle toho se nastavila opatření a potom vyteklo Labe. Vždycky se objeví něco nového. Nicméně regulace jde dnes tím směrem, aby se předvíдалo co nejvíce možných rizik a přijala se opatření, aby určitá rizika vůbec nevznikla. A ne aby se řešily až následky toho, že se tato rizika naplní. Proto centrální banka považuje za nutné, aby mohla bankám nařizovat dodržování limitů ukazatelů pro hypoteční úvěry. My musíme předvídat, co se stane, když přijdou špatné časy. Jakmile přijde recese, podmínky se mohou drasticky změnit. Proto si musíme dát pozor, abychom nevytvářeli bubliny a spirály a abychom je brzdili předtím, než narostou do rozměrů, které nedokážeme zvládnout.

Nepřebírá pak centrální banka společenskou zodpovědnost? Čeho se ČNB obává, že se může stát?

Já bych to přirovnal k situaci v dopravě. Všichni vědí, že je v obci povoleno jezdit maximálně padesát kilometrů v hodině, jelikož to je rychlost, která – na rozdíl od vyšších rychlostí – nezpůsobí vážné poranění chodce. Kdyby však nebyly sankce za nedodržování této rychlosti, většina řidičů by se tím neřídila. Podobně je tomu i ve finanční sféře, což je i v zájmu trhu jako takového. Protože když budete mít banku, která tato pravidla respektuje, a někoho, kdo je nerespektuje a chová se nezodpovědně, tak vytváříte nekonkurenční prostředí. Protože ten, kdo by se choval dle pravidel, by byl znevýhodněn, zatímco tomu druhému by porušování pravidel přinášelo výhody. Ale ve finále by náklady takového nezodpovědného chování mohli nést všichni, tedy i ti, kteří pravidla dodržovali.

A nestálo by tedy za to, vzít si pod svůj mandát i ty další věci? Nejen úvěrový trh, ale také situaci kolem eura atd.?

To se tak trochu točíme v kruhu. Kdybychom vlastní iniciativou usilovali o výrazně více kompetencí, což mimo jiné neděláme, tak nás opět nařknou, že si bereme větší sousto, než uneseme a než nám přísluší. Zpřísnění doporučení pro hypoteční trh od října je minimem, na kterém jsme se původně shodli s bankovní asociací, že jsou ochotni tolerovat, i když ta dohoda později nevyšla. Původně centrální banka uvažovala o kontrole pěti indikátorů. Nakonec jsme se dohodli na třech s tím, že každý z těchto limitů má jiný význam. Zatímco LTV se vztahuje k nemovitostnímu trhu a schopnosti banky po-

krýt rizika zástavy, ty další dva jsou vztaženy ke schopnosti dlužníka splácet. Míří tedy na sektor domácností, aby se do budoucna nevytvářel problém, že si vezmou významně větší sousto, než jsou schopné sníst.

Podívejme se na ekonomiku jako takovou. Ačkoli platy stoupají a nezaměstnanost je na historických minimech, jsme na tom, co se parity kupní síly týče, hůře než západní země. Můžeme tyto země dohnat?

Co se parity kupní síly týče, je třeba říct, že od roku 1995 jsme se posunuli vůči Německu ze čtyřiceti na sedmdesát procent, přičemž konvergence se zastavila jen v krizových letech po roce 2008 a od roku 2013 pokračuje dál. Je to ale dlouhodobý proces, který musí brát v úvahu i růst produktivity. Pokud by mzdy rostly rychleji než produktivita, znamenalo by to, že česká ekonomika by se stávala nekonkurenceschopnou a ekonomicky slabší. Z tohoto pohledu dohnání životní úrovně není proces na jeden hospodářský cyklus, ale na delší dobu.

Cyklem máte na mysli jak dlouhou dobu?

Záleží. Poslední skončil v roce 2008 a od té doby jsme v dalším cyklu. V jeho rámci za sebou máme fázi poklesu a nyní jsme v období růstu, které, doufám, bude ještě nějakou chvíli trvat.

Co je tedy udržitelné tempo růstu mezd?

Jsou zkušenosti například s chudšími zeměmi EU, které mají nižší tendenci k růstu mezd a u nichž se při vstupu do eurozóny a fixaci kurzu vůči euru nepodařilo udržet růst mezd odpovídající růstu produktivity. Tyto země se pak kvůli tomu, že na pokles své cenové konkurenceschopnosti z titulu vyšších mzdových nákladů nemohly reagovat devalvací nebo depreciací měny, postupně dostávaly do situace, kdy jejich jednotkové mzdové náklady začaly růst výrazně nad země ekonomického jádra, jako je například Německo. Mluvíme třeba o Itálii. Důsledkem bylo, že část výroby se přesunula do zemí, kde se dá vyrábět levněji, což byly země střední Evropy, včetně České republiky. To, že tady dnes vyrábíme tolik aut, je částečně důsledkem tohoto efektu. Proto by měly také mzdy růst úměrně tomu, jak se vyvíjí každé odvětví a produktivita v něm. Mluvíme-li o tom, že dlouhodobě je udržitelné tempo růstu národohospodářské mzdy pět procent, neznamená to nutně, že to tak bude v každém odvětví. Jsou sektory, které mají nižší marže a nemohou tolik čerpat z technologického pokroku, a naopak máme odvětví, jejichž produktivita díky technologickým inovacím dynamicky roste. Zároveň každý sektor reaguje jinak na změnu úrokových sazeb a devizového kurzu a má úplně jinak diverzifikovanou poptávku.

S tím souvisí také cena nemovitosti. Podle ČNB jsou nadhodnocené, zejména pak vůči příjmům domácností. Nejsou spíše problémem právě stále ještě nízké mzdy?

To, co považuje ČNB za nadhodnocené, není jejich tržní ocenění, ale to, co vychází z vývoje dynamiky mezd, nájmu a schopnosti lidí splácet budoucí úroky z hypoték. A právě z tohoto hlediska se zdá, že vývoj cen nemovitostí předběhl reálnou ekonomiku o deset až dvanáct procent.

Nebojíte se, že pak přijdou zahraniční investoři a ve finále lidé skončí v podnájmech a růstu cen nakonec nezamezíte?

Myslím si, že zahraniční investoři, pokud mají zájem o český realitní trh, nebudou čekat, až na byty nebudou mít Češi. Druhou věcí je, co s tím může dělat centrální banka, potažmo co je jejím úkolem. Tím je zachování stability bank, potažmo makroekonomické stability, ale nikoli zajištění dostupnosti sociálního bydlení například pro mladé rodiny a lidi s nízkými příjmy. To je věc, kterou neovlivní centrální banka, ale je zde prostor pro municipalitu a centrální politiku. Tady se nabízí například možnost jiného typu regulace, například omezení pronájmu bytů skrz Airbnb pouze na určitý počet dní v roce, což už mimo jiné platí v některých městech EU.

Není tajemstvím, že ČNB už nějakou dobu diskutuje svou politiku s podnikateli, městy a jinými subjekty na takzvaných kulatých stolech v regionech a dalších pravidelných setkáních. Co vám přináší tato setkání?

My jsme zjistili, že setkávání s podnikatelskými svazy nebo zástupci měst a obcí nám pomáhá vysvětlovat záměry měnové politiky a cíle centrální banky. Hlavně proto, že výstupy, které slouží pro finanční trh, nemusí být pro jiné subjekty atraktivní. Tudiž primárním důvodem je komunikace měnové politiky a ostatních klíčových politik centrální banky. Zároveň touto cestou vstřebáváme informace, které nejsou v agregátních datech – sentiment atd. Například vždycky jsou velmi zajímavá setkání se zástupci univerzit, jak oni vidí fenomén vzdělávání, jak města a obce vidí otázky svého financování atd. Nám se tento způsob komunikace osvědčil a určitě v něm chceme i nadále pokračovat. Je třeba si ale uvědomit, že klíčovým partnerem vždy byly a budou finanční trhy, které na naše kroky reagují okamžitě.

Podle zprávy o finanční stabilitě je jedním z rizik také oblast penzijních fondů. Jaká rizika v této oblasti hrozí?

Do současnosti měly fondy poměrně konzervativní přístup k investování – investovaly do státních cenných dluhopisů. Nárůst výnosu dluhopisů se ale promítá negativně do jejich cen a kvůli tomu se snižuje hodnota portfolia penzijních fondů. S tím se počítalo a souvisí to s finančním cyklem. Avšak u transformovaných fondů, které garantují minimálně nulový výnos, ztráta nedopadá na klienty, ale nese ji daná společnost. Tudiž se může stát, že některé společnosti budou muset prostředky do fondů doplnit. V tomto kontextu ČNB sleduje kombinovaný kapitálový přebytek, což je sou-

čet kapitálu penzijní společnosti a jí spravovaného transformovaného fondu, a s těmi společnostmi, kterých se to týká, jednáme. Z pohledu finanční stability situace není závažná a potenciálně doplňované objemy kapitálu nejsou natolik významné, aby ovlivnily finanční zdraví penzijních společností. Ve střednědobém horizontu se tento trend bude postupně otáčet a penzijní společnosti budou při investování do bezpečných aktiv dosahovat naopak vyššího zhodnocení.

Už nějakou chvíli tady máme PSD 2, nicméně spousta fintechů si stěžuje, že komunikace s ČNB není dostatečně pružná. Přičemž vy sám jste v červnu říkal, že je třeba vyjasnit si pravidla. Není to ale pozdě, když zákon tady je od ledna? Proč si fintechy myslí, že je jednodušší vyslat Teslu do vesmíru než získat licenci od ČNB? Neměla by ČR naopak usilovat o to, být lídrem v této oblasti?

V první řadě je třeba říct, že dnes máme tři žádosti o licenci, takže ten počet je marginální. Ano, může to být způsobeno nároky, jak už jste zmínil, ale ty musejí být stejné jak na malé, tak na velké subjekty. Jsem ale přesvědčen, že naše licenční řízení jsou adekvátně pružná. Centrální banka vychází vstříc žadatelům a žádostem, které naše požadavky nenaplnují. A tak místo toho, abychom je zamítli, dáváme prodloužením řízení šanci na jejich doplnění. Že si věci vyjasňujeme, je samozřejmé, protože se jedná o něco nového. Probíhají také konzultace sekce licenční a sankční, která vysvětluje žadatelům, co se od nich očekává. Ten proces je ale nastavený tak, aby zamezil tomu, že se na trh dostane firma, která nebude obezřetně nakládat s prostředky a údají klientů, čímž jim způsobí škodu. Z tohoto pohledu hájíme zájem klientů, nikoli firem, které si chtějí realizovat svůj byznys. Jednou z nejasností je i pojištění. Jelikož těchto firem je málo a v současné době pro ně nejsou adekvátní produkty na pojištěném trhu, je tudiž otázka, zda o pojištění nezážadat v zahraničí, kde s tím mají pojišťovny více zkušeností a po takových produktech je větší poptávka. Ty žádosti v rámci PSD 2 jsou ale teprve tři, což je opravdu minimum. ČNB je technologicky neutrální a naším úkolem jakožto regulátora je vytvářet všem stejné podmínky. A to si myslím, že se nám daří. Není možné připravovat prostředí menším, byť třeba technologicky založeným společnostem přímo na míru.

Jaký je váš pohled na průmyslovou revoluci 4.0? Ze všech stran slyšíme o tom, jak technologie jde dopředu, jak tady budou brzy všude roboti, a přitom v Česku je ještě dnes nemalý počet míst, kde člověk stěží chytí internet. Kdy bychom se mohli dostat do plně digitální společnosti?

Jelikož nejsem průmyslník, tak se necítím dostatečně erudovaný k tomu, abych mluvil o průmyslové revoluci 4.0. Nicméně podniky,

Vojtěch Benda

Vystudoval VŠE. V roce 1998 nastoupil do ČNB jako referent do měnové sekce, později zastával pozici hlavního analytika. V letech 2006 až 2012 působil jako senior ekonom v mezinárodním týmu ekonomického výzkumu finanční skupiny ING. Od roku 2013 měl na starosti analýzu a strategii akciových trhů jakožto hlavní ekonom ve společnosti BH Securities. 17. května 2017 byl jmenován členem bankovní rady.

jak už tady padlo, často navštěvuji a můj osobní názor je ten, že některá očekávání od nových technologií jsou trochu přehnaná. V některých oborech už jsou a v jiných se zase nezaplátí. Co se týče průmyslové evoluce – slovo revoluce mi přijde příliš silné –, tak si myslím, že už teď je dostatečný tlak na trhu práce, který mění poměr práce vs. kapitál ve prospěch kapitálu. A jako mnohem důležitější než nákup robotů vidím akcent na vzdělávání, v jehož rámci by se příslušné úřady měly zamyslet nad tím, jaké obory jsou perspektivní a jak zajistit kvalitu výstupu absolventů. Co se internetu týče, je pravda, že dle statistik OECD mělo v roce 2016 osmdesát procent domácností ve městech a sedmdesát procent na venkově přístup k internetu, což znamená, že rozhodně nejsme mezi nejpokročilejšími zeměmi. Na druhou stranu, myslím si, že nové technologie nemusí mít vždy jen pozitivní výsledky. Podívejte se, kolik zaměstnavatelů dnes bojuje s tím, aby jejich zaměstnanci netrávili pracovní dobu na sociálních sítích, což mimo jiné silně snižuje jejich produktivitu.